

De uitvoering van de Europese Landschapsconventie en de organisatie van de Landschapsprijs

Conférences du 6 mai 2014
Isabelle LEROY, Marie-Françoise GODART et Ina METALIDIS

De "Europese Landschapsconventie" van de Raad van Europa werd door België bekrachtigd op 28 oktober 2004. Ze beoogt het bevorderen van de bescherming, het beheer en de inrichting van de Europese landschappen en het organiseren van de Europese samenwerking in dit domein.

Sinds 2010 reikt de Raad van Europa om de twee jaar een "Europese Landschapsprijs" uit aan projecten die tot voorbeeld strekken. De selectie van de Belgische kandidaat voor deze Prijs wordt om beurten georganiseerd door de Gewesten. Dit jaar mag het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de Belgische kandidaat kiezen.

DE EUROPESE LANDSCHAPSCONVENTIE

De Europese Landschapsconventie van de Raad van Europa, ook wel het Verdrag van Florence genoemd, werd door België bekrachtigd op 28 oktober 2004 en trad in werking op 1 februari 2005.

"Landschap" is een deel van het grondgebied zoals dat door de bevolking wordt waargenomen en waarvan het karakter bepaald wordt door natuurlijke en/of menselijke factoren. In de landschappen komen de Europese identiteit en diversiteit tot uiting. Ze vormen ons levend natuurlijk en cultureel erfgoed, of het nu gaat om opmerkelijke of alledaagse landschappen, in de stad of op het platteland, aan land of in het water.

Het doel van het Verdrag van Florence is het bevorderen van de bescherming, het beheer en de inrichting van de Europese landschappen en het organiseren van de Europese samenwerking in dit domein.

In de zin van de Conventie, is landschapsbeheer een zeer transversale materie. Het vergt immers tussenkomsten in niet alleen het erfgoed- en milieubeleid, maar ook in planning, stedenbouw, stadsvernieuwing en zelfs mobiliteit.

Voor meer informatie over het Verdrag van Florence verwijzen we naar de website van de Raad van Europa www.coe.int

DE "ATLAS DES PAYSAGES DE WALLONIE", EEN VOORBEELD DAT NAVOLGING VERDIENT

Sinds België tien jaar geleden het Verdrag van Florence bekrachtigde, is de uitvoering ervan erg verschillend van Gewest tot Gewest.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestond tot voor kort geen manifeste wil om dit Verdrag uit te voeren. Alleen Leefmilieu Brussel maakte een landschapsstudie van het Zoniënwoud.

Het Vlaamse Gewest identificeerde 60 landschappen in de "Landschapsatlas". Deze landschappen worden in aanmerking genomen in het planningsbeleid en 11 van hen genieten een bijzondere bescherming.

Het Waalse Gewest van zijn kant werkt al sinds 2005 aan de "Atlas des paysages de Wallonie". De realisatie werd toevertrouwd aan universitaire onderzoekers van de CPDT (Conférence Permanente de Développement Territorial), onder de wetenschappelijke leiding van M-F. Godart. Van de 13 grote landschapsgehelen die in het Gewest werden geïdentificeerd, maakten er al 5 het voorwerp uit van een atlas (zie onderstaande kaart).

Les atlas des paysages de Wallonie

2007

2009

2010

2012

2014

Wat? De atlassen zijn meer dan een beschrijvende analyse. Het zijn interdisciplinaire studies die de geografische, historische, ecologische en sociologische benaderingen combineren. Deze kennisinstrumenten impliceren ook landschappelijke doelen en werkpistes. Ze werken dus als een beheersinstrument en interface tussen alle spelers die kunnen tussenkomen in de landschappen.

Waarom? De atlassen zijn referentie- en oriëntatiedocumenten (zonder verordenende waarde) die een harmonisatie van de inrichtingsbeslissingen willen bewerkstelligen of mogelijk maken. Deze doelstellingen beantwoorden aan artikel 5c van het Verdrag van Florence.

Voor wie? Voor de beslissingnemers (van gewestelijk en lokaal niveau), de terreinspelers (ambtenaren, diverse verenigingen, adviesorganen, bedrijven), de burgers die geïnteresseerd zijn in hun Gewest en de landschappen, de leerkrachten...

Hoe? De uitwerking van de atlassen steunt op 4 pijlers: bibliografisch onderzoek, ruimtelijke gegevens, sociologische enquêtes en waarnemingen op het terrein. Er worden twee benaderingen voorgesteld:

- Een globale benadering: identificatie van de sociale vertegenwoordigingen; karakterisatie van het geheel en analyse van de dynamieken; bepaling van globale belangen.
- Een gedetailleerde benadering: identificatie van de gebieden; karakterisering van de gebieden en analyse van de dynamieken; bepaling van lokale belangen.

Naast de inleiding worden twee invalswegen geopend: per thema en per landschappelijk gebied (zodat trouwe gebruikers er zich makkelijk in kunnen oriënteren).

NB. In de Waalse atlassen komen ook de “stedelijke” landschappen aan bod: onderscheid met de verstedelijkte gebieden; globale beschrijving; onderscheid tussen duidelijk identificeerbare gebieden; toelichting van de belangrijkste oriëntatiepunten; toelichting van de geschiedenis als verklarend element van de organisatie en de huidige perceptie van de stedelijke landschappen.

Voor meer informatie of om de Atlas des paysages de Wallonie te downloaden verwijzen wij naar de website van de CPDT <http://cpdt.wallonie.be>

EUROPESE EN BELGISCHE LANDSCHAPSPRIJS

Sinds 2011 reikt de Raad van Europa om de twee jaar een “Europese Landschapsprijs” uit voor projecten die tot voorbeeld strekken. De prijs is een erkenning van voorbeeldprojecten voor de bescherming, het beheer en/of de inrichting van landschappen die getuigen van een duurzame efficiëntie en een voorbeeld zijn op Europees niveau. Hij wordt uitgereikt door het Comité van Ministers van de Raad van Europa, op voorstel van het deskundigencomité dat de uitvoering van het Verdrag van Florence opvolgt.

De selectie van de Belgische kandidaat voor deze Europese Prijs wordt met een beurtrol georganiseerd door de Gewesten, die daarvoor een “Belgische Landschapsprijs” organiseren. In 2011 viel de keuze op het Waalse project “la route paysagère du Parc naturel des Plaines de l’Escaut”. In 2013 werd het Vlaamse project

voor het beheer en de herwaardering van het industrieel landschap dat werd omgevormd tot het nationaal park “Hoge Kempen” geselecteerd (zie presentatie op de volgende pagina).

Dit jaar wordt de 3de editie van de Belgische Landschapsprijs georganiseerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De winnaar wordt tevens de Belgische kandidaat voor de Europese Landschapsprijs 2015.

De Belgische Landschapsprijs staat open voor verenigingen, lokale gemeenschappen of overheden die actief zijn op het grondgebied van het Gewest, alleen of in samenwerking met andere lokale of gewestelijke spelers. Gewestoverschrijdende projecten komen in aanmerking op voorwaarde dat ze het voorwerp uitmaken van een gecoördineerd beheer.

De kandidaten dienen bijzondere aandacht te besteden aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, sensibilisering en burgerparticipatie. Het winnende project moet bovendien als voorbeeld kunnen dienen voor andere landschapsprojecten op zowel nationaal als Europees niveau.

De kandidaatstellingen moeten worden ingediend tegen uiterlijk 30 juni 2014. Ze worden beoordeeld door een professionele jury op basis van nauwkeurige criteria.

Het reglement van de Prijs en het kandidaatstellingsformulier zijn beschikbaar op de website van de Directie Monumenten en Landschappen: <http://www.monument.irisnet.be>.

HET NATIONAAL PARK "HOGE KEMPEN", WINNAAR VAN DE LANDSCHAPSPRIJS 2013

"Hoge Kempen" is het enige nationaal park van België. Het is met zijn 5.746 ha gelegen in de provincie Limburg, op de grens met Nederland, en strekt zich uit over de gemeenten Dilsen-Stokkem, Maasmechelen, Zutendaal, Lanaken, Genk en As.

Het park dankt zijn huidige troeven zowel aan zijn natuurlijke eigenschappen als aan de gecombineerde inwerking van mens en natuur.

Op natuurlijk vlak zorgen de aanwezigheid van de Maas in de Maasvallei, de moerassen, de heuvels, de velden, de zandvlaktes en de steenzones voor een heel specifiek landschap en biotoop.

In de loop van de geschiedenis heeft de mens verschillende malen ingegrepen in dit landschap, van landbouwexploitatie (met boerderijen) tot industriële steenkoolontginning (met industriegebouwen, tuinvijken, scholen, ziekenhuizen, kerken, ...), over de inplanting van villa's, hotels en andere gebouwen van de middenklasse.

Vandaag behoort het nationaal park toe aan eigenaars uit de overheids- en de privésector. Het beheer van het park resulteert uit een partnerschap tussen de Vlaamse Regering (erfgoed, natuur en bos), de provincie Limburg, de betrokken gemeenten en landbouw-, toerisme- en natuurorganisaties.

Een projectteam begeleidt de samenwerking tussen deze 23 partners. Het doel is om het evenwicht te vinden tussen natuurbehoud, landschapsbeheer, economische ontwikkeling, (duurzaam) recreatief gebruik en onderwijs.

Om dit ambitieuze doel te bereiken, steunt het team vooral op communicatie en op verschillende gesprekspartners: terreinanimateur, projectbeheerder, een team van landschapstekenaars, natuurcoördinator en, sinds 2007, rangers die de recreatieve installaties in en rond het park onderhouden en meewerken aan kleine natuurrestauratieprojecten.

Behalve vele afgebakende paden voor voetgangers en fietsers, biedt het nationaal park de bezoekers een natuur- en milieucentrum (gevestigd in een oude hoeve), evenals een technologisch innovatiecentrum (in de voormalige mijngebouwen).

Het nationaal park is kandidaat voor de titel van Werelderfgoed van UNESCO.

Voor meer informatie over het park verwijzen we naar de website www.visitnationaalpark.be ou www.rlkm.be

Nationaal Park
HOGE KEMPEN
in het spoor van de natuur

Contact

Isabelle LEROY, verantwoordelijke Europese dossiers - Directie Monumenten en Landschappen
Brussel Stedelijke Ontwikkeling - Vooruitgangstraat 80/1 - 1035 Brussel

Tel.: 02/204.24.50

E-mail: ileroy@sprb.irisnet.be

www.monument.irisnet.be

Marie-Françoise GODART, docente aan de ULB-IGEAT, directrice van GESTe, onderzoeker van de CPDT
en auteur van de "Atlas des Paysages de Wallonie"

Franklin Rooseveltlaan 50 - CP.130/02 - 1050 Brussel

Tel.: 02/650.43.28

E-mail: mfgodart@ulb.ac.be

<http://cpdt.wallonie.be>

Ina METALIDIS, projectverantwoordelijke
Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw
Projectbureau Nationaal park Hoge Kempen

Winterslagstraat, 87 - 3600 Genk

Tel.: 089/65.56.65

E-mail: info@nationaalpark.be

www.erfgoeghogekempen.be - www.visitnationaalpark.be - www.rlkm.be